

کتابخانه ملی

تاریخ وادست

جلد ۱۲۳۶

مجموعه خطی
۱۴۰۷

Kütüph

۳۱ مارت ۱۳۳۴

بسم الله الرحمن الرحيم

سلطنت ازلیه وعظمت سرمدیه سیله کونا کون قدرتار کوسترن ویریوزینی
سلسله اولاد آدم و حوا ایله تریزین ایدن جناب خالق اعظم حضرت تریزه نهایتسز
عرض تحمیدات ،

هنوز طفل ایکن در یتیم کبی یتیم قالدینی حالده آزمدت اینچنده دنیایی نور
هدایت ومدینله تنویر ایلین پیغمبر معصوم افندمنر حضرت تریزه تقدیم تحیات
ایلرم .

جناب حق ، خلیفه اسلام شهریار انام آرایش خاندان کزین آل عثمان ،
سوکلی سلطان محمد خان خامس افندمنر حضرت تریزه تخت خلافت وساطنتلرنده
مستدام ، وکلای فخام معدلت اتسام وسائر رجال بناملرینی مسرور وبکام ،
وعساکر جلادت شعارلرینی هر یرده وهر زمان کمال عافیتله منصور وشادکام
وکافه اسدقای دولت وخیر خواهان وطن وماتی نائل مراد ومرام ایلیه .

دنیا یوزنده بولنان اقوام وملت افرادینک ، قیش یاز ، کیجه کوندوز
دیمه رکه علوم وفنونه وتجارت وزراعته واعلای ملکی موجب اولان سائر
صنایع بدیمه ومدنییه بذل وجود وصرف نقود ایدن وبوتلردن بشقه ده هر نه
صورتله اولورسه اولسون بطالت وعطالت کبی فرومایه لکی وحیله کارانی ترک
ایله تریزین جهان چالیشان ، حقیقی انسانلرینه عرض کلدسته تعظیم وشوقه
امکان ، محافظه ، وجودیت ایتدکجه سسی متینلری آثارینک متری وپایدار

نورلر قاتدی بوشاهانه سخن دویغومزه
 نسخه جان ایدلم تاسود امن یاورومزه
 کوزومز چونکه وداع ایتمش ایدی اویغومزه
 لکن امداد الهی یتشوب اردومزه
 اولدی صبر بر نفری قلعه پولادبدن
 کیدلم لشکر ایران ایله چین وسنده
 کیرلم عسکر افغان ایله مالک هنده
 بر ایدر نطق ملوکانه دل مؤمنده
 عسکر اولادلر مالک پیشکه عزمنده
 عجزینی ایله ای ادراک نهایت دشمن
 دشمنک عجزینی ای خانه چاپک رفتار
 سنده یوق تاب بیان ایله منسک اظهار
 باق ندعالی بیورر پادشه فیض آثار
 قدر وحیثیتی پامال اوله رق ایتدی فرار
 قلب اسلامه نفوذ ایتکه قصد ایتشکن
 بومعظم ظفره ایله لم حمد خدا
 سخاکای شهذی شانده تقدیم ثنا
 ایدلم نطق مایون ایله زبریک غزا
 قیابوب سجده شکرانه (رشاد) ایله دعا
 مالک اسلامی خدا ایله دائم مآمن
 یاقیشیر نطق مایونه (امیری) شعرا
 ایتسهر فخر ایله تخمیس مکرر املا
 سبب خیر دعادر بو تکرر زیرا
 مستدام ایله تختده جناب مولا
 خاندانی ایله مسرور اوله اولاد وطن

— کتابه لر ضایعاتی —

مهم وثائقه زک بر قسمیده قرطاسی منابه زک غیری اولان آثار محکوکه در
 بوده اصحاب خیر و حسناتک زمان حیاتلرنده احیا وانشا ایله کلری مبنای خیریه
 وقلاع متینه کتابه لری و بر ذاتک وفاندن مسکریه یا پیلان تربله لرو منرار طاشلری کتابه لری
 و آثار محکوکه میاننده برده رسمی و غیر رسمی مهرلر و سکه لرو و سیم وزر
 و باقر اوایلر و کاسه لر و سائر خطوط محکوکه و منقوشه سی در بونلرک جمله سی

بېرىندىن مەھمۇد . لېكىن بۇرادە بىيان ايدىم جەمەز مەشالار بەئىز مەبائى خەيرە ايله
مەزار مەشلىرى كەتابەلەينە عاتىدەر :

بىرايىكى سەنە اول بالىكسەرى خاسەبە چىلىكەندە بولغان اقربادىن شەرف بەك
افەندى يە اورادە كى مەبائى و مەراقەد كەتابەلەينەك تەدقىقەلە اھمىيەتلىجە اولانلەينەك
اشعارىنى تەخىررأ رجا ايلەشەم .

آلان جۈابنامەدە (قرە اوغلان) و (قرە عەيسى) و (زەغۇس پاشا) كېي
مەشەيرەك مەرقەدلىرى مەوجود ايسەدە ظاهەردە كەتابەلەرى كۈرىلەمەدىكەنى و (مەمۇد
بەك ابن اياس پاشا) نەك مەرقەدى نەظر دۇقتى جەلب ايدە جەك مەورتەدە مەزىن
اولەينى بىيان ايدەرك مەمۇر اولان عەبارەتتە سائىر بەئىز كەتابەلەر مەورتلەرىلە بىراىر
هەيئەت كۈندەرمەشەدى .

بەرقاچ آي مەككە و اقەم اولان ايكەنجى بىراشەمارەندە او مەزىن مەزار مەشلىرىنىڭ
قۇربانلار بولۇپ اشىرىلىش اولەينى مەتأثراً بىلەن بىر يۈرەدى .

استانبۇلدا ، اناتولىدە ، روم ايلەندە قاپۇلر ، نەجەردلەر دىۋانلەر طاۋانلەر
چىنىلەر اوستەندە استادانە و سەنەتكارانە بىر مەورتەدە نەقش ايدىلىش اولەينى ھالەدە
ياطۇيغۇ سەزلىق يۈزەندە قۇربانلار بولۇپ مەمۇر ايدىلىش و ياخۇد سەھەلەرى و يا دىكەرلەرى
تەرفەندە قۇربانلار بولۇپ اجاىبە او جۈز فەيئانلەرلە ساتىلىش كەتابەلەر او قەدەر چوقۇدەركە
اكر بىلەن كەم قەدرىنەك اولسون تەعداينە قىيام ايدەرسەم بىر سەتەشكاران سەنەت مەلەپە
نازەينلەرنەن مەمۇر اولان سۇدازدە عاشقەر قەدەر دىلخۇن ايدەرم .

ايشەتە بۇنەك اچقۇندەركە ھەكۇمەت سەنە «مەخافەت آتار عەتقە انجەنى» نامەلە
بەئىز ھەيئەتەندە دۇا تەندەن عەبارت بىراىچەن تەشكىلەنە مەجبۇرىت ھەس ايتەشەدەر .

جەدى مەورەلەرنەن تەۋھىد بەك افەندى كەچەندە اون كۈن مەدۇنىيەلە آقشەھەر
كەتەشەدى اورادە روم ايلەنە غەبۇر ايدەن شەھزادە سەلىمان پاشانەك كەرىمە سەنەك
مەزارىنى كەشف ايتەشەدەر .

ھالبۇكە سەلىمان پاشانەك اولادى اولەينى شەمەدى يە قەدەر مەشھۇدەم اولان
تارىخ كەتابلەرنەدە كۈرەمەشەم كۈرىلەيۈرەمى كۈچۈك بىر تەدقىق تارىخچەنە بىۈك
شەلەر اورتە يە آتەيۈر .

يەكەمى سەنە اول يانەپە واشقۇدەرە ولايتلەرى مەلەپە مەفتەشەكەندە بولەندەيمەن شەھەر
تەسالىيا قەلئە سەنەك سەھەتە و استەردادى اوزەينە مەمۇرأ يەكەشەھەر كەتەشەم .

ھەكۇمەت قۇرناغەندە اوطۇردەيمەن اوطەنەك قارشىسەندە بىۈك بىر دائىرە اچقۇندە
قۇرۇشۇنلە بىر قەبە كۈرىلەيۈرەدى . اوقەبەنى دائىرە يە كۈرەمەك اچقۇن كەتەم سۇقاق
قەۋسە زەنجىرلەرلە سارلىش و اوستەنە بىۈك بىر كەيدە آسەلمەش و كەيدەك اوزەرى دە يۈنان
ھەكەمە سەنەك مەھرىلە مەمۇر بولۇش ايدى .

اوطەمە غۇدەت و مەفتى افەندى يە دغۇت ايدەرك سۇال ايتەم .

کورینن فیه (دارالقرآ) در دائره نك ديكر طرفی ده كتبخانه و تكيه در وقتيله متولیلری ارمه سینه نزاع دوشوردرک دائره قبادیابوب یونان محكمه سی طرفدن تمهیر ایداشدر و مدعیلرک جمله سنك وفاتاری بش آتی سنه یی کچدیکی حالده حالامهر فك اولماشدر .

بزی پك زیاده متأثر ایدن شی اوزاده لحیه رسالتپناهی به مخصوص بردارم واردر ایام مبارکده مملکت اهالیسی گیدر و لحیه نبوی زیارتيله شرفیاب اولوردی . اون سنه دن زیاده درک بوزیارتدن ده شحروم قالدق دیدی . پك متأثر اولدم برتقریر یازدم . متصرف سیف الله پاشانك یانسه کیتدم . مجلس اداره هیئتی جلب اولندی . ایلك جمعه کونی عسکریه و ملکیه برلشهرک (لحیه جناب رسالتپناهی) کمال تعظیبات ایله اورادن قالدیریاوب شهرک و بسطلنده عمر پك حمله سنده شاه اوغلی جامع شریفنه نقل اولنسنه قرار ویرلدی .

یکیشهرده برولوله در قوپدی قوه جنودیه آلایلی حاضرلاندی هرکس مسرور اولیوردی . غیرمسلملر داوراده اسلام پیغمبرینك (لحیه سعادت) ی وار ایش شاه اوغلی جامعنه نذل اولنه جقمش دیدرک اولرده صف بسته احترام اولغه اشتراك ایتدیلر .

جمعه کونی حلول ایدنجه اولکله نمازبنه قریب بر زمانده آلایلی سوکدی معظم بر هیئت طوبلاندی سوقاقلر انسان ایله طولدی . (دارالقرآ) نك قپوسی اوکنه وارلدی . مهر فك اولوندی . اوقالین زنجیرلر مشکلات ایله قوپارلدی . (لحیه رسالتپناهی) دائره فاخرده سنه یوزلر سوروندی قپوس اوستنده عیناً شو ابیات غرامتقوش ایدی :

ادب قیل کیم مقام لحیه فخر جهاندر بو
مقام قدسیان سرعفل کروبیاندر بو
یازلسه قیل قلعله طاق غرشه بویله شایاندر
نه رعنا جای حالتبخش علین نشاندر بو
تسکده قیللر اورپرمنی دقت قیل نه حالتدر
که آرامگاه موی یکه تاز لامکاندر بو
اوسلطان رسالت پادشاه کشور عشق
اوشکین موی غبر بوینه دارالاماندر بو
اوسرور کیم قیلی دوشدیکی یرده بان فدا اوسون
که میدان محبتده مقال عاشقاندر بو
دنیا سه شانه خلده برینك قصری لایقدر
همیشه انجمنکاد جنود انس وجاندر بو

(تهریفا) صدق ایلله دائم صلوات ایلله سلام ایلله [۱۱]
مقام حلیه پیغمبر آخر زماندر بو

(حلیه رسالتیناهی) نك محفوظ بولندینی دولاب آچیلدی یکریمی اوتوز
قدر قیمتلی لکن چورومکه یوز طومش پوشیده لر آچیلد قدن سوکره برسدف
سندق میدان چیتدی. کشاد اولندی حلیه سعادتہ مخصوص بلور قوطر ظهور
ایتدی مع التأسف دروننده حلیه نبوی بولنمدی. کیم بیلیر نه سورتله او
(موی کونین قیمت) ضایع ایدمشدر.

اورادن کتبخانه دائره سینه کیتدک. طیش اوطه سی مفروش بولنیوردی.
لکن توزلر، طو پراقلر خصوصیلر، کووہ لر موجود اشیائی او یله بر حاله کتیرمش
ایدی که قننی بر پارچہ یه طوقونولسه قوپیوردی.

اوراده وقتیلر اقامت ایدن شیخ خود افندی نامنده بر ذاتک میندر اوستنده
(شیخانه تاجی) یاننده شو غزل طوریوردی سبلی شیخ نمود افندینک
صوک سویلایکی نظم ایدی :

جهان هپ ساز کیر اولدی آلورلر صوک خبرتیلر
انکچون کوشه هجرانی ایتدی کوکاز مسکن
بووضع ناسزای چرخ بی تمکیندن فریاد
بونابر جا جفای کنبه دواردن شیون
جهان آتشلر اولسه اهل حقہ برزیان کلز
بونی ادراک ایدر عرفان ایلله چشمی اولان روشن
ضعیفز خاک ایلله ینکسانز اولز بزده اندیشه
مخالف روز کار دهر دن کیفیت غمدن
باشک آچوب دعا ایلله تکاپو ایلله (نمود) [۲]
که حسن التفاتیدر دل مجروحہ مرهمزن

الحاصل کنایه یاننه یاقلاشقی قابل اولمدیغندن، بشقه اولایه نقل اولوب
تمیزلک و آندن سوکره تدقیق ایدلمک اوزره ریاست عاجزیده مفتی افندی
وسائر مناسب ذاتلردن عبارت بر قومیسون تشکیلی مناسب کورلدی. اورادن
فورشون قبل اولان (دارالقرآ) سمتته کچدک قیوسی اوستنده شو تاریخ
محکوک و کوزل بر بنا ایدی :

[۱۱] یکیشهرلی بر شاعر ایمش بوندن بر عصر اول یعنی ۱۲۳۸ تاریخنده
وفات ایتمشدر.

[۲] ملای مشرب بر ذات ایمش ۱۳۰۸ سنه سنده پیرمده وفات ایتمشدر.

« عمر الامير الكبير عبد المولى الجبار المتكبر الامير عمر بن طورخان
جزاه الله بالرضوان جامعاً مسجداً كبيراً لوجه الله تعالى علواً كبيراً تم بناؤه بعون الله
تعالى في شهر شعبان سنة ثمان وسبعين وثمان مائه سنه : ۸۷۸

آندن (وحيد مختومى) نك ايكوز سنه مقدم يکشهره دائر يازدينى
(شهر انكيز) نده حكايه ايله يكي بايراقلى جامع شريفنى زيارت ايتدم [۱]
كنابه بوله مدم بايسنك جامعك اتصانده كي مزارانده مدفون اولديغنى لكن
اطرافنده يوكك ديوار بولنديغنى بيان ايتديلر دز حال اوسته وايرغاد جلب ايتدردم
ديوارك برطرفنى آچدردم فى الحقيقه باني جامعك متين طاشلرله ياپلش مرقدى
ظهور ايتدى . كتابه سى شودر :

(صاحب الخيرات والحسنات جامع البر والبركات انتقل من دارالغرور
الى دارالسرور المرحوم المغفور له فخر المذققين مولانا مصلح الدين بن نصوح
تقبل الله خيراته الى يوم الدين سنه : ۹۸۰

باني جامع ياننده علامه شهير كلنبوى اسماعيل افنديك واوناك ياننده قاين
والده سى امة الله قادينك وسائر نك مرقدرلرني كورددم . جمله سنك كتابه لرني
يازدم كلنبوى اسماعيل افندي حضرتلرينك كتابه سى شودر :
(سابقا يکشهر فنار قاضيسى افضل المتأخرين وعمدة المصنفين مرحوم
ومغفور له كلنبوى اسماعيل افندي روحى چون فاتحه سنه : ۱۲۰۵

بايراقلى جامى مزارانندن چيقدقندن مكره اوسته وعماله نك باشنده طوره رق
ينه ديوارى هيئت اصليه سى كبي ياپدردم .

اندى شاه اوغلى (نور عثمانى) جامعنه كيتدم جامعده كتابه بوله مدم .
لكن حظيره سننده بك ذكرلى ذاتلرى مدفون بولدم صاحب مسلك شعرا مازدن
آق اووهلى زاده خاتم افنديك طاشنده كي كتابه شودر :

المرحوم ومغفور له مؤمن موحد آق اووهلى زاده خاتم افندي روحنه
فاتحه سنه : ۱۱۶۸

الحاصل محرم پاشا جامى ، قرقر جامى ، بورمه لى جامع ، حسن بك جامى ، جويىزلى
جامع ، آقچه لى جامع كبي معبد مقدسلى وكوستم نهرى كنارنده شيخ نظيف مولوى
درگاهى والف كامل مشايخ كرامندن شيخ غالب درگاهى وقلعه اوستنده مرتفع

[۱] علم افراز ناز اولوب اوجوان ويردى بايراقلى جامعنه عنوان

مسجده جمعه كون شتاب ايتدم بر مناسب ير انتخاب ايتدم

ديدى بر كيمسه ناسه ناظر اولك آيت مسجده كلدى حاضر اولك

شغلى ايتدى ناز ايله تشریف برده يانجه بر عبوس حريف

وحيد مختومى

شاه ساحت شاه بی کبی بر چوقه بنانی جلایه عثمانیه بی ملولاشه رق جمله سنک
کتابه لرینی فدایتدم و بولردن بشه اوله رق یانیه واشه و دره کبی یکیشهرده
دنی بر چوقه عثمانی شاعر لرینی ونفیس الانفس مزوکات قلمیه لرینی بولدم. (تسلیا
عثمانی شاعر لری) نامه بش آانی یوز صحیفه لک بر کتاب یازدم بونکله برابر بنم
یکیشهرده مدت اقامتیم یکریمی ملهوز کوندن عبارت ایدی .

بتکرار یونانه ترکی حبسیله او کوزل یکیشهردن ایریلیرکن شوبله دونوب بر باقدم
یکریمی دن زیاده کلین کبی حسنا و مستنن انارده لر صردایله دیر ایشاردی او یله ظن ایتدمکه
شهردن باشلارینی یوقاری یه قالدیرمشلر بکا باقیورلر . و هربری لسان حال ایلده یا امیری
نرمه کیدیورسک کاسلاف عظامکزک غیرت و همیله هر بریمز دورت بشیوز
سنه دهری سر بلند جهان ایکن سز بزی تذلیل ایتدیکز بر کره حالمزه بافکدز ؟
واقعا دقت ایتدم کیمنک عشق الله ایلله سرمست اولان اهل حال کبی باشندن کلامی
دوشمش . و کیمبسی دشمن قارشوسنده قورشونلره مردانه کوکس و یرن
نورعینمز مردان مجاهدینمز کبی باشدن اشاغه انداملرنده رخنه لر پیدا اولمش
وعادتا آرتق ایاقده طورمه محالاری قالمامش بر حالده طور یورلردی .

عالی جناب والده سنک عبدالله مغیره سویلادیکی سوزلری در خاطر ایدرک
کویا که مادر وطن ده اوزلیلانه سوزلری بکا خطاباً سویلیور قیاس ایتدم .
اللهه قسم ایدرمکه او یله هونکور هونکور اغلامکه اگر بنی بیلیم بر آدم
او حالده کورمش اولسیدی بو کیمسه قرق سنه لک بر مجنوندر دیه حکم ایدردی .
او محتشم و معظم و تاریخی شهره مزونانه باقرق سوک سوزم شو بیت اولدی :

نه اولدی کلرینه نریه کیتدی بلبلر

چون طورر بو کاستان شو آشیان تنها

ایشته بن براوزمانده کی یأس و فتوری دوشندم و برده بو کون بزه توجه
ایدن حسن طالع ، بیک سنه دهری عالم اسلامه نصیب اولامش اولان بر بیوک
تجلی و عنایت ربانیه اولدیغنی تفکر ایدرک پک بیوک امید و تسلیله دوشدم .

زیرا المانیا و آوستریا کبی ایکی محتشم دولت ، مجارستان و بلغارستان کبی ایکی
محترم عرقداش ملت بزمه اتفاق و جهان ایلله حرب ایدیورلر .

قیمتلی اسلحه و جیخانه لرینی ، خزینه لرینک قبولرینی آچهرق پاره لرینی و حتی
جانلرینی بزدن دریغ ایتیمورلر بونک قدر و شکرینی اهمیتی نسبتده بیلکملکمز و بزه
توجه ایدن بوموفنیت کبرایی حقیله تقدیر ایتکملکمز ایجاب ایدر .

اولاد لرمن قارداشلرمن انالرمزک بابالرمزک آغوش شفقتنه و داغ ایدرک
حرب میدانلرینه آتیلیورلر . حکومت سنیه من بونلر معلومدر مدرسدن دیه بزی

هم فورشون یاغورلرینه قارتنی کیتیمکدن محافظه و همده بوقدر مضایقه مالیه ایله برابر ممکن اولدینی قدر مستوفی معاشلر منری هر آیک خنامندن اول ویریور .
 بزموالی جاملی اولمهلرده اوطوریورز . کونا کون اطعمه ایله تلذیز دماغ اشتها
 ایدیورز . حالا بوکبی نعمتارک قدر وشکرینی بیله رک وطنه زه حقیقی خدمت و بر
 بریزه معاونت ایتمکه به معاشلر من چالشیورز وزن بنانک سکرینجی تقطیعندن اولان

حلال حرام ویر الهم

قولاک طور منیر الهم

بیکی کبی سوزلری کنده زه عادتاً برترنم مفخرت عد ایدیورز . بن ، المزه
 کیرمش اولان فرصتک بیوکالکینی و بوکا مقابل بزم شواخوان غفلت اشتمازی
 دوشنوب ایکی مساوی قوه متناطیسیه ارسنده قالان برحدید پاره کبی متحیر
 طور مقده و .

بیلامم ایلیه جک کریه ، یدر خنده میدر

مصرافی سرمایه لسان حیرت ایتمکده ایکن چناب حق بونک کبی دعا نیجه نیجه
 موفقیتلر و فتوحاتلر نصیب و میسر ایاسون چناق قلمه مظفریات کبرایی خاطریه
 کادی حمایه طریلان بر خسته یه یقشدیریلن مصفا بوز قدر اندیشه مه بر انشراح
 و وجدانه بر تسلی و افتخار و یردی اونک نشوة تأثیر مفخرت بخشایله شو
 (ترکیب بند) ی انشاد ایلدم .

— ترکیب بند —

یا ایها الرسول عنایت زمانیدر
 حندن نیاز نصرت امت زمانیدر
 ای ملت نجیبه متانت زمانیدر
 غفلت زمانی کجدی بصیرت زمانیدر
 کشف مال درس حقیقت زمانیدر
 اثبات اقتدار و درایت زمانیدر
 بیک بیله برکیچن اله فرصت زمانیدر
 فرصت زمانی سمی و حیت زمانیدر

یاد ایتلی اووقعه عظمای افخری
 فکدر ایتلی او دهشت کبرای شمری
 ذکر ایتلی عدو ، اولان بد املاری
 یتقی دیلردی جاع و تراب و منبری